

Kada je Ray Smith doznao da njegova supruga Grace boluje od Alzheimerove bolesti, poveo ju je na put oko svijeta

•••

Obilazili su Kubu, Karibe, Ameriku, Europu, istraživali stare civilizacije i Grace je mislila da se osjeća dobro

RAY I GRACE

Ljubav koju nije mogla zaustaviti ni teška bolest

Piše Marinko Brkić-Tot

Ray i Grace Smith deset su godina putovali svijetom: u Italiji su obilazili muzeje i vulkan Stromboli, u Australiji vozili jeep kroz pustinju, jahali slonove na Sri Lanki, proučavali ruševine drevne civilizacije Maya u Srednjoj Americi, gledali kanadske nepregledne šume i divili se noćnoj vizuri Hong Konga.

Putovanje je završilo 22. prosinca 2004. godine. Grace je umrla od Alzheimerove bolesti koja ju je pratila cijelo vrijeme. Na smrtnoj postelji Ray je Grace obočao da će svijetu ispričati njihovu priču o ljubavi, predanosti i rjezi do posljednjeg dana.

Pomogao im je optimizam

Ray Smith, 78-godišnji sociolog i bivši trgovac umjetninama, još se drži obećanja danih svojoj voljenoj od koje je tijekom 47 godina braka bio odvojen najviše mjesec dana. Već četiri godine putuje svijetom, a napisao je i knjigu "Spasavnje Grace" u kojoj opisuje njihova putovanja i borbu protiv opake bolesti.

Ray je prvi put došao u Hrvatsku i u jednoj zagrebačkoj kavani popili smo kakao, Graceino omiljeno piće. Iz torbe je izvadio pregršt kopija novinskih članaka o njemu - od eminentnog medicinskog časopisa Lancet i Daily Telegrapha do singapurskih, irskih i engleskih novina - te objasnio kako svojim primjerom pokušava reći ljudima da je moguće relativno normalno živjeti i putovati usprkos teškoj bolesti. Par

● Ray Smith, 78-godišnji sociolog i bivši trgovac umjetninama, još se drži obećanja danih svojoj supruzi, od koje je tijekom 47 godina braka bio odvojen najviše mjesec dana. Već četiri godine putuje svijetom, a nedavno je posjetio Hrvatsku

je na preporuku američkoga nutricionističkog Instituta Princeton Bio Brain upotrijebio terapiju vitaminima, mineralima i omega 3 masnim kiselinama, koji su uz dijetu uspjeli usporiti razvoj Graceine bolesti.

Upravo oni su potvrdili da je moguće usporiti simptome i relativno kvalitetno živjeti s Alzheimerovom bolešću. Dr.

Nisu dali da bolest pobijedi. Obilazili su muzeje, vozili se u vlaku, spavali u hostelima

Goran Šimić, izvanredni profesor neuroznanosti na Medicinskom fakultetu, kaže da liječenje bolje uspijeva što se bolest ranije otkrije. Međutim, kaže, mnogi nisu niti svjesni bolesti ili odbijaju biti svjesni dok nije prekasno.

Daljinski u hladnjaku

- U današnjem društvu takva osoba nosi stigmatu bolesti, skriva se i njezina obitelj često ne zna da je teško bolesna dok bolest ne napreduje. Vitaminima i

minerali, uz zdrav način života, usporavaju demenciju koja neizbježno prati razvoj bolesti - rekao je dr. Šimić te dodao da su nezavisne znanstvene studije pokazale kako osobe oboljele od demencije, koje uzimaju određene lijekove, u pravi umiru 1,9 puta češće nego one koje ih ne konzumiraju.

- To je zbog neprilagodivosti lijekova koji ublažavaju simptome demencije, ali uzrokuju teške nuspojave jer svaki specijalist propisuje svoj lijek, a liječenje zahtijeva multidisciplinarni pristup - istaknuo je dr. Šimić.

Ray priča, dok vadi svežanj Graceinih fotografija, snimljenih kod egipatskih piramida, kako je primjetio da je Grace bolesna. Opisao je kako je jednoga jesenskog dana 1991. godine, dok su ispijali kakao u kuhinji svoga stana u Glasgowu, zamolio Grace da mu sašije gumb na košulji te primjetio kako njegova tada 56-godišnja supruga zgrčenim prstima pokušava provesti konac kroz usnicu igle.

- Već je neko vrijeme bila zaboravna i smetena. Pronašao bih daljinski upravljač u hladnjaku, ali nisam želio prihvatiti da nešto ozbiljno nije u redu. Nekoliko dana poslije dijagnosticirana joj je Alzheimerova bolest - opisao je Ray i nanomemo da malo pri-

či može opisati stanje u kojemu su tada bili - razočaranje, strah i tugu.

U zlatno su doba, naime, planirali putovati svijetom, posjećivati muzeje i umjetničke galerije te uživati u starosti.

- Složio sam se s Grace da ne želimo uzimati terapiju lijekovima kakva se propisuje - rekao je Ray čiji je najmlađi sin također bolestan. Boluje od shizofrenije.

Potruga za suncem

- Znam kakav utjecaj imaju takvi lijekovi i Grace mi je rekla da ne želi tako živjeti pa smo počeli tražiti alternativu - objasnio je Ray koji Grace uvijek spominje u sadašnjem vremenu.

Natovareni vitaminima propisanim terapijom, odlučili su putovati svijetom. Kako je Ray primijetio da je Grace manje nervozna na suncu, s dolaskom zime u Englesku putovali bi prvo u Italiju gdje su koristili svoj umirovljenički status kako bi dobili popust na muzeje i galerije.

- Kada je tamo zahladilo, kretali smo na Karibe ili Kubu jer je tamošnja muzika na nju dobro utjecala. Potom smo prešli u Južnu Ameriku gdje smo cijelu godinu obilazili nalazišta drevnih civilizacija Maya i Azteka. Kako su godine odmicala, Grace je bilo sve teže, na trenutke je bila nervozna, gubila se i to su drugi umirovljenici iz turističkih grupa počeli primjećivati - dodao je Ray.

Tada su odlučili putovati među mladima jer su ih grupe umirovljenika počele odbaci-

Ray je napisao knjigu 'Spašavanje Grace' u kojoj je opisao njihova putovanja i borbu protiv opake bolesti; o njima su pisali Lancet i Daily Telegraph

'Ostatak života darovao sam njoj, putujem i govorim oboljelima da je moguće doživjeti svoj labudi pjev unatoč teškoj bolesti', kaže Ray

vati. Živjeli su u jeftinim hostelima te putovali autobusima i vlakovima.

- Naši se vršnjaci nisu osjećali ugodno u našem društvu jer smo ih valjda podsjećali na činjenicu da i oni mogu oboljeti - napomenuo je Ray.

Ljeta su provodili u Engleskoj gdje su kupili imanje na selu kako bi uzgajali domaću hranu. Pili su vodu iz boce kako bi Grace izbjegla bakterije. Šetali su desetak kilometara svaki dan i, prema Rayovim riječima, mnogi su prijatelji počeli propitkiivati njegove metode. Branio se nastavljanje kabe

bi svaki put kada bi-pitao Grace za mišljenje, dobio odgovor da se nakon šetnje ili putovanja osjeća dobro.

'Meni je bila ona ista'

- Grace je morala biti u pravu - napomenuo je Ray.

Svu težinu bolesti Ray Smith iskusio je na putovanjima. Kako kaže, svladao je "vještinu" mijenjanja pelena odrasloj osobi u avionu i nerijetko su im zabranjivali let avionom jer je Grace zbog kašnjenja bila nervozna i vikala.

- Ljudi su je tada gledali

ista Grace koju sam upoznao kada je imala 20 godina, puma života koji je odlučila darovati meni, a ja sam ostatak svoga darovao njoj. Putujem po svijetu, govorim liječnicima i bolesnicima kako čovjek, unatoč bolesti koja će mu jednom uzeti život, može doživjeti svoj labudi pjev - zaključio je Ray Smith i pitao za smjernice kako da najlakše pronade Muzej Mimara.

U Lonely planetu koji ne ispušta iz ruku, naime, piše da tamo ima umjetničkih djela za koje smatra da ih mora

CRNE BROJKE

U Hrvatskoj od Alzheimerera boluje 50.000 ljudi, u svijetu 24 milijuna

Alzheimerova bolest je degenerativna bolest mozga koja dovodi do demencije, gubitka pamćenja, poremećaja mišljenja te promjena osobnosti bolesnika. Iako se može javiti i kod mlade populacije, prvenstveno pogada stariju i znatno se češće javlja nakon 65. godine. Procjenjuje se da u Hrvatskoj od Alzheimerera boluje oko 50.000 ljudi. To je brojkom populacija grada Bjelovara i ne postoji institut koji bi multidisciplinarno istraživao tu bolest. U svijetu se s tom bolešću bori oko 24 milijuna ljudi, a znanstvene procjene govore kako bi do 2020. godine taj broj mogao narasti do 43 milijuna.

- Svjetske, pa ni hrvatske, vladajuće strukture nisu svjesne epidemije Alzheimerove bolesti u budućnosti, na koju upozoravaju stručnjaci, a zbog stresa i brzog životnog ritma danas obolijevaju sve mlađi ljudi - upozorila je Mira Dajčić, potpredsjednica Hrvatske udruge za Alzheimerovu bolest. Istaknula je kako je

kod nas oboljeloj osobi gotovo nemoguće dobiti status invalida.

- Donepezil i Memantin, jedini registrirani lijekovi u Hrvatskoj, zasad se ne nalaze na besplatnim listama lijekova HZZO-a - naglasila je Dajčić. Prema njezinim riječima, ta bolest predstavlja stigmiju među populacijom te se nerijetko taji zbog straha od reakcija okoline. - Naša udruga raspolaze s imenima više od 40 osoba iz javnog života, intelektualaca, političara i književnika, koji taje svoje stanje jer se boje reakcije okoline - rekla je. Spomenula je bivšega američkog predsjednika Ronalda Reagana koji je objavio da boluje od Alzheimerera i time izazvao otvaranje istraživačkih instituta za bolest kojoj se ne zna uzrok. Dodala je kako oboljeli nerijetko ne priznaju da su bolesni i pokušavaju nastaviti s uobičajenim životom koliko god je dugo to moguće. - To ih može dovesti u opasnost jer se ponekad izgube nasred ceste - kaže Mira Dajčić.